

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Сучасною актуальною тенденцією в національній системі освіти є запровадження інноваційних форм і методів організації навчально-виховного процесу. Інноваційні процеси в освіті зумовлені соціальними потребами щодо створення, впровадження та поширення новоутворень, що підвищують якість підготовки випускників. У свою чергу, педагогічна наука має належний потенціал щодо забезпечення якісного оновлення педагогічного процесу на всіх його етапах – від планування до застосування нових методів та прийомів.

Мета статті – розкрити можливості підготовки студентів ВНЗ педагогічного профілю до інноваційної діяльності на прикладі підготовки до використання проектної технології.

Запровадження проектної технології, як одного з можливих шляхів оновлення методики організації навчально-виховного процесу, дає можливість якісно змінити форми взаємодії між учасниками педагогічного спілкування. Завдяки використанню в навчальному процесі означеної технології забезпечується підвищення рівня активності та самостійності учнів, створюються умови для розвитку в них комунікативних умінь, досвіду співпраці при виконанні парних і групових проектів тощо.

Крім можливості побудувати навчання на активній основі, навчальне проектування дає можливість розв'язати відому проблему подолання дисбалансу між академічними та прагматичними знаннями. Традиційне навчання має своїм результатом високий рівень академічних знань, але вміння вільно оперувати такими знаннями (набутими знаннями) у розв'язанні практичних завдань учні демонструють на рівні нижчому, ніж потенційно досяжний. Виникає закономірне запитання про причини поєднання високого рівня фактологічних знань зі слабкою підтримкою їх умінь творчо застосовувати здобуті знання. Відповідь на це запитання вже дала педагогічна наука та практика. На жаль, шаблонне навчання дає лише досвід розв'язання типових завдань, але не забезпечує належних умов для розвитку творчого самостійного мислення.

Навчальне проектування є орієнтованим передусім на розвиток та підтримку самостійної індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності учнів. Навіть при виконанні парних чи групових проектів умови для свідомого самостійного здобуття знань залишаються достатньо сприятливими, що, у свою чергу, наближає академічні знання до прагматичних. Встановлення балансу між названими видами знань переводить учня на якісно вищий рівень володіння комплексом знань, умінь, навичок, що визначається в межах існуючого змісту освіти.

Стабільний позитивний ефект від запровадження проектної технології вказує на необхідність забезпечити оволодіння студентами ВНЗ педагогічного профілю знаннями та вміннями використовувати означену технологію у своїй професійній діяльності. На наш погляд, цей процес має проходити трьома етапами.

На першому етапі відбувається теоретичне ознайомлення студентів з вузловими питаннями організації навчально-виховного процесу за проектною технологією. Його метою є розкриття основних вихідних положень, науково доведених фактів, що відкривають механізми забезпечення активності учня при виконанні роботи над проектом. Зрозуміло, що позитивний ефект від застосування проектної техно-

логії частково досягається за рахунок таких факторів, як: наявність в учня інтересу до певної теми, можливість комунікації між учасниками проекту, зміна характеру діяльності тощо. Усі перелічені фактори наявні в навчальному процесі при застосуванні проектної технології та стимулюють до активної самостійної діяльності, але основну увагу слід акцентувати на внутрішніх механізмах, що забезпечують самостійний характер навчально-пізнавальної діяльності учня та свідоме оперування знаннями. Йдеться, насамперед, про цілісний характер діяльності. Структура навчально-пізнавальної діяльності, як будь-якої іншої діяльності людини, містить ряд компонентів, що здійснюють взаємний вплив й визначають характер кожного з компонентів, надають діяльності завершеного вигляду, повноцінного функціонування і пояснюють таким чином якість її результату. Охарактеризуємо кожен із зазначених компонентів.

Особистісний компонент. Цей структурний компонент відповідає за створення та функціонування навчально-пізнавальної діяльності учня як цілісної динамічної системи, що має індивідуальний характер і формується під впливом багатьох факторів. Провідне місце серед них належить комплексу особистісних якостей, рис особистості тощо.

Мотиваційний компонент. Цей компонент у структурі навчально-пізнавальної діяльності становлять пізнавальні потреби й мотиви. Педагоги та психологи відносять їх до внутрішніх чинників, що спонукають учнів до діяльності. Необхідною умовою нормального розвитку навчально-пізнавальної діяльності є задоволення пізнавальної потреби. Чіткий зв'язок між мотивацією учня та його пізнавальною активністю дає можливість керувати процесом формування пізнавальної активності шляхом безпосереднього впливу на процес формування мотивації до діяльності.

Цільовий компонент. Початок навчально-пізнавальної діяльності, як і будь-якої іншої діяльності, становить процес визначення мети. Мету зазвичай розуміють як зміст, що існує в уяві суб'єкта і є причиною виникнення певного предмета, стану, процесу. Цільовий компонент обов'язково має бути присутнім у структурі навчально-пізнавальної діяльності, оскільки уявлення про мету діяльності, усвідомлення співвідношення зовнішніх і внутрішніх цілей забезпечує розвиток пізнавальної активності учня.

Змістовно-операційний компонент. Цей компонент у структурі навчально-пізнавальної діяльності становлять предметні дії. Встановлено, що дії є складовими діяльності та характеризуються власними цілями, які підпорядковані загальній меті діяльності. Навчально-пізнавальна діяльність є сукупністю послідовних усвідомлених дій, які виступають інструментом перетворювального впливу на навколишнє середовище чи на себе. Предметні дії зумовлюють характер навчально-пізнавальної діяльності та її результати.

Контрольно-регулятивний компонент. Зміст цього компонента становлять дії контролю, які призначені встановлювати ступінь відповідності дій умовам завдань. Виконання цих дій передбачає, що учень звертає увагу на зміст своїх власних дій і розглядає їх особливості відповідно до очікуваного навчальними завданнями результату. Дії контролю та оцінки є необхідною та надзвичайно важливою складовою свідомої навчально-пізнавальної діяльності.

Оціночно-результативний компонент. Цей компонент у структурі навчально-пізнавальної діяльності становлять дії оцінювання, призначенням яких є визначення рівня засвоєння загального способу розв'язання навчального завдання, а також рівня

відповідності результату навчальних дій їх кінцевій меті. Завдяки діям самооцінки створюється система внутрішніх зворотних зв'язків, коли учень сам оцінює та регулює свою пізнавальну діяльність або окремі її дії. Означені дії присутні вже під час початкового планування навчально-пізнавальної діяльності, а потім розвиваються під час виконання ланцюга дій, що веде до запланованого результату.

Розглянута структура навчально-пізнавальної діяльності й взаємозв'язки між її компонентами розкривають роль кожного з компонентів структури й переконує, що її ефективність забезпечується свідомим і самостійним виконанням учнем системи послідовних мотивованих навчальних дій. Проектна діяльність здатна забезпечити такі дії, а студенти мають усвідомити її потенційні можливості ще на етапі теоретичного ознайомлення з технологією.

Другим етапом формування готовності студента до використання проектної технології є розробка на практичних заняттях різних проектів, тематика яких може бути використаною під час вивчення відповідних предметів шкільної програми або у виховній роботі. На цьому етапі студент фактично опиняється в ролі учня. Послідовно, відповідно до схеми виконання та оформлення проекту проводиться робота з реалізації мети й завдань проекту. Виконання такого проектного завдання дає студентові можливість краще усвідомити складові успішного здійснення проектної діяльності, можливі труднощі, що можуть виникнути в учня на різних етапах виконання проекту, побачити результат очима виконавця.

Під час презентації результатів проектів доречно використовувати рольові ігри, за умовами яких студенти групи імітують групу учнів певного віку (клас). Кожен грає відведену йому роль (білого опонента, чорного опонента, спостерігача) і таким чином “занурюється” в технологію організації проектної діяльності. З презентацією наступного проекту роль змінюється, і змінюється мета діяльності: презентувати результати свого проекту, дати позитивний відгук на презентований іншим студентом проект, дати негативний відгук на проект, взяти участь у загальному обговоренні презентованого проекту. Такий досвід є необхідним для подальшої успішної діяльності з організації навчання учнів загальноосвітньої школи з використанням проектної технології.

Третім етапом є організація студентом проектної діяльності учнів загальноосвітньої школи. Структурно-логічна схема підготовки вчителів у вищих навчальних закладах педагогічного профілю передбачає включення до навчального плану педагогічної практики. У цей час студент-практикант направляється до базового загальноосвітнього навчального закладу з метою набуття мінімального педагогічного досвіду.

Так, під час проходження переддипломної практики студент включається в навчально-виховний процес школи, виконуючи функції вчителя та класного керівника, бере участь у роботі методичного об'єднання, досліджує можливості впровадження інноваційних технологій навчання та виховання, вивчає й узагальнює передовий педагогічний досвід, а також відповідно до плану індивідуальної наукової роботи здійснює науково-дослідну роботу.

За час проходження педагогічної практики можуть бути організовані такі види проектів: дослідницький (у межах відповідної навчальної дисципліни), творчий (у межах відповідної навчальної дисципліни або позакласної виховної роботи), ігровий (як тренінг у межах навчальної дисципліни або позакласної виховної роботи), інформаційний (у межах вивчення відповідної навчальної дисципліни). У межах кожного з названих видів проектів існує можливість організувати індивідуаль-

ну, парну чи групову проектну діяльність, а за тривалістю такий проект може бути короткочасним або середньої тривалості залежно від обраної теми та поставлених завдань, що визначатимуть обсяги і зміст проекту.

Результатом такого поетапного формування готовності студента до застосування проектної технології очікується усвідомлене оволодіння методикою організації проектної діяльності учнів у межах загальноосвітньої школи як під час вивчення окремих навчальних предметів, так і у виховній роботі. Така робота сприяє формуванню технологічної компетентності майбутнього педагога, яка складається з розуміння сутності технологічного підходу та основних шляхів запровадження інноваційних освітніх технологій у практику навчально-виховного процесу.

Висновки. Підготовка студентів ВНЗ педагогічного профілю до інноваційної педагогічної діяльності має здійснюватись на основі інтеграції теоретичних знань прагматичного характеру з відповідними уміннями, ефективного формування яких забезпечується під час практичних занять та різних видів педагогічної практики. На прикладі опанування студентом методики використання проектної технології розкривається загальна логіка його професійної технологічної підготовки.

Література

1. Беляєв С.Б. Теоретичні основи педагогічної технології : навч. посіб. / С.Б. Беляєв. – Харків : ХНУ, 1996. – 96 с.
2. Педагогические технологии : учебное пособие для студентов педагогических специальностей / [М.В. Буланова-Топоркова, А.В. Духавнева, В.С. Кукушин, Г.В. Сучков]. – М. : ИКЦ “МарТ” ; Ростов н/Д : МарТ, 2006 – 336 с. – (Серия “Педагогическое образование”).
3. Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології : навч. посіб. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Євдокимов. – Харків : Колегіум, 2005. – 224 с.

БИКОВСЬКА О.В.

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

Істотні соціальні, економічні, політичні зміни, що відбуваються в Україні, інтеграція до європейського та світового освітнього простору зумовили трансформацію позашкільної роботи в позашкільну освіту й закріплення її нового правового статусу як складової системи освіти.

Законодавчою основою забезпечення права кожного на здобуття позашкільної освіти є Конституція України. Державну політику у сфері позашкільної освіти, її правові, соціально-економічні, організаційні, освітні та виховні засади визначають Закони України “Про освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про охорону дитинства” тощо.

Загальні концептуальні положення щодо змісту й форм позашкільної освіти, її організації та стратегії розвитку встановлюють Національна доктрина розвитку освіти, Концепція позашкільної освіти та виховання, Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття), Програма розвитку позашкільних навчальних закладів на 2002–2008 рр. та інші нормативні документи. Зокрема, у Національній доктрині розвитку освіти серед найважливіших проблем визначено розвиток позашкільної освіти та цілісної міжгалузевої багаторівневої системи позашкільних навчальних закладів різних типів і профілів для забезпечення розвитку здібностей і таланту обдарованих дітей та молоді.

На практиці позашкільна освіта в Україні забезпечується закладами освіти, культури, мистецтва, фізкультури та спорту тощо. Особливе місце серед них за-